

1874

Ms 5/72

(R)

Académiai Ertékelő
Izveš. Hleuirid gantav fókli

Arany János két német levele.

393

1911. jún. - július
(258-259. füzet)

A Nyelvtudományi Bizottság előadójának ezen javaslatát folyó évi május 19. tartott ülésében alaposan megvitatta és egész terjedelmében elfogadta. Az I. osztály ezt a határozatot helybenhagyta.

Arany János két német levele.

Benczúr Gyula úr, Akadémiánk tiszteleti tagja, az idén karlsbadi tartózkodása alkalmával felkereste a „Zum Jäger“ ezimű házat, a hol a nagy költő három lépés széles és nyolcz lépés hosszú, de gyönyörű kilátást mutató, három ablakkal ellátott szobácskában nyolcz izben (1869—1876-ig) lakott, mit a bejárat fölött elhelyezett magyar és német felirású emléktábla is igazol. A szobáért, melyet Arany reggeltől estig telefüstölt, hetenként 10 forintot fizetett. Az öreg háziasszony, a ki még ismerte *Herr Arránie*-t, a nagy költőnek boldogult férjéhez intézett két levelét őrzi, melyeket Benczúr Gyula úr hű másolatban rendelkezésünkre bocsátott.

I.

Hochwohlgebornen

Herrn Joseph Bradaček, k. u. k. Bezirks-Ingenieur

Karlsbad (Zum Jäger).¹

Budapest den 12-ten July, 1874.

Geehrter Herr,

Mit Gottes Hilfe hoffe ich am 16-ten, spätestens 17-ten dieses in Karlsbad anzukommen um daselbst die Kur noch einmal — schon zum sechstenmal — durchzumachen, folglich ohngefähr bis Mitte Augusti dort verweilen.

Da ich Eurem freundlichen Familienkreis und dem ganzen Lokalität seit so viel Jahren angewohnt bin: so wäre es mir lieb, wenn Sie mir auch jetzt ein Zimmerchen aufbewahren könnten.

Meine Grüße für die geehrte Familie!

Ihr

ergebenster Diener

Joh. Arany

¹ Boriték ezime. A II. levélnek boritéka nincs meg.

II.

Budapest, (év nélkül) den 10-ten July.

Geehrter Herr,

Weil ich soeben etwas unwohl geworden, werde ich meine Reise nach Karlsbad wahrscheinlich nur 1—2 Tage später antreten können.

Mit Hochachtung
Ihr

ergebenster Diener

Arany¹

Folyóiratok szemléje.

A KÖZGAZDASÁGI SZEMLE novemberi számában Kohányi Zoltán a Közgazdasági Társaság ülésén tartott előadását *Nemzeti tengerhajózási politikánk feladatai* címmel közli. Szerző első sorban a magyar tengeri forgalom mérvét és fontosságát illusztrálja, a mennyiben kimutatja, hogy az ország összes külkereskedelmi forgalmának és pedig a bevételnek mintegy 85%-át, a kivételnek pedig 11,5%-át tengeren bonyolítjuk le; a bevétel az utolsó évtizedben állandóan emelkedik, ellenben a kivétel ingadozásoknak van alávetve. Ezután áttér az egyes országokkal való forgalom mérvére s minden egyes országra nézve közli azokat a statisztikai adatokat, melyek a főbb árucikkekre vonatkoznak; vizsgálat tárgyává teszi, hogy az egyes hajózási társaságok által az utolsó évtizedben lebonyolított forgalom mily arányban áll az illető viszonylatok összforgalmával s így mily arányban részesedtek annak lebonyolításában. Ugyancsak statisztikai adatokkal világítja meg, hogy mily fontos az országra különösen a Dalmáciaival való forgalom s összehasonlítva ezt a forgalmat Dalmáciainak Ausztriával való forgalmával, kimutatja, hogy a fume—dalmáciai forgalom első sorban magyar külkereskedelmi forgalom, melynek fenntartása és fejlesztése az ország elsőrangú érdekét képezi. A statisztikai adatok alapján azt állapítja meg, hogy ámbár a magyar vállalatok az elmúlt évtizedben teljesen megfeleltek hivatásuknak s tengeri forgalmunk fejlődött, a fokozott versenynyel a jövőben nem lesznek képesek megküzdenni, ha csak járataik s hajóparkjuk a változott viszonyoknak megfelelően reorganizálva nem lesz. A szükségesnek látszó intézkedések között első sorban az osztrák kormánytól a jövő év végén lejáró hajózási egyezményt teszi vizsgálódása tárgyává s arra az eredményre jut, hogy noha külkereskedelmi forgalmunkban az

¹ Ezen német betűkkel irt sorok igen reszketős kézzel vannak írva.

Az új Nyelvemléktár terve.

A M. T. Akadémia Nyelvtudományi Bizottsága régi írott emlékeinknek új kiadásáról akar gondoskodni s ennek tervét f. é. május 19-én tartott ülésében állapította meg.

Régi nyelvemlékeink rendszeres kiadását először Révai Miklós indította meg *Antiquitates* című munkájában, de ennek csak a Halotti Beszédről szóló első kötete látott napvilágot 1803-ban. Később a M. T. Akadémia megbízásából Döbrentei Gábor szerkesztette a Régi Magyar Nyelvemlékek nagy gyűjteményét s 1838-tól 1846-ig négy kötetet adott ki: a Halotti Beszédet, a Bécsi, Müncheni, Guary, Czech és Winkler-codexet és vegyes tárgyú régi iratokat, a codexek kiadása terjedelmes bevezetésekkel és szójegyzékkel volt ellátva. Döbrentei halála után Toldy Ferenczet bízták meg a szerkesztés folytatásával, ő ki is nyomatta az V. kötetben a Jordánszky-codexet, de ez csak halála után, 1888-ban, jelenhetett meg Volf György bevezetésével. Közben 1857-ben kiadta Toldy a Nádor-codexet (a tudományegyetem megbízásából) s később mai helyesírással a Debreczeni-codexnek egy részét s több más nyelvemléket. Mikor megindult a Magyar Nyelvőr, a nyelvújítás túlzásainak ellen-súlyozására ismét a régi nyelv felé fordult a figyelem, s így született meg a Nyelvtörténeti Szótáréval együtt a *Nyelvemléktár* terve. Szarvas Gábor, áthatva attól a tudattól, hogy a mai nyelv tudományos megértésére is elkerülhetetlen szükséges a régi nyelv beható ismerete, 1872-ben Budenz Józseffel és Volf Györggyel szövetkezett a régi codexek kiadására. A vállalatot, még mielőtt megindult, az Akadémia vette át saját kiadásába. 1874-től 1890-ig tizennégy kötet jelent meg Volf György szerkesztésében (egy kötet kivételével, melyet Király Pál és Komáromy Lajos szerkesztett), a befejező 15. kötetet Volf György halála után Katona Lajos adta ki 1908-ban. A Nyelvemléktár kevés kivétellel közzétette mind a régi codexeket és rendkívül nagy hatással volt az újabb tudományos nyelvészeti és irodalomtörténeti munkásságra. Mivel egyes kötetek már rég elfogytak, szükségét éreztük az új kiadásnak, s erre nézve a Nyelvtudományi Bizottság az itt következő tervezetet fogadta el:

A M. T. Akadémia Nyelvtudományi Bizottsága az 1912. év folyamán megindítja az új Nyelvemléktárt. Általánosságban a Volf György szerkesztette régi Nyelvemléktárt fogja mintául venni, de némely tekintetben — a megváltozott tudományos igényekhez képest — el fog térni tőle.

1. Az új Nyelvelméltárnak *tartalmát* a könyvnyomtatás koráig terjedő nyelvelméleink fogják tenni, nemcsak a codexek, hanem az ezeket megelőző kisebb-nagyobb emlékek is.

2. A kiadásnak *fölszerelése*.

a) A magyar szöveget, ha fordítás, rendszerint az eredeti latin szöveg fogja kísérsni, szemközt vagy alul elhelyezve.

b) Rövid szövegkritikai jegyzetek.

c) A kötetek végén teljes, de takarékosan szerkesztett szójegyzék lesz, a hangalakok, nyelvtani alakok és jelentések felsorolásával.

d) A köteteknek elején rövidre szabott bevezetés lesz, mely első sorban a kéziratoknak történetét s a nyelvelmélekre vonatkozó irodalomnak teljes bibliographiáját adja.

e) Az egyes nyelvelmélekhez *hasonmások* is járulnak, még pedig lehetőleg minden kéz írásáról. Ezzel kapcsolatban a bizottság fölkéri az Akadémia elnökségét, sziveskedjék intézkedni, hogy Akadémiánk könyvtára a nagyobb hazai könyvtárakkal szövetkezve megszerezze külföldön levő codexeinknek teljes fényképi másolatát.

3. Formai szempontok:

a) A szövegnek *írásmódja* teljesen hű lesz az eredetihez, kerülve minden *átírást*. A magyar kéziratok, rövidítések föloldatlanul maradnak, de magyarázó jegyzékben össze kell őket állítani. A latin rövidítéseket föl kell oldani. Ha a magyar szövegnek latin eredetijét pontosan meg lehet állapítani, a latin szövegben is meg kell tartani az eredeti írásmódot.

b) A külső forma nagyobb lesz a régi Nyelvelméltárénál, kis negyedrért.

4. A nyelvelméleknek *sorrendjére* és csoportosítására nézve első sorban a történeti egymásután lesz irányadó. Ezen belül, a mennyire lehetséges, tekintetbe jön a tartalmi rokonság s az eredet közönsége. A gyűjteménynek első kötetei a következőket fogják tartalmazni:

I. II. Bevezető kötetek nyelvelméleinknek forrásairól.

III. Apró nyelvelmélek 1400-ig (Tihanyi oklevél, Halotti Beszéd stb.)

IV. A régi szójegyzékek és glosszák.

V. Az Ehrenfeld-codex. — VI. VII. Bécsi és Münchener codex.

VIII. Apor-codex s egyéb zsoltsárfordítások.

Simonyi Zsigmond,

a Nyelvtudományi Bizottság előadója.